

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху:
сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квіт-
ня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса :
Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практич-
них напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних
в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнто-
ваних досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права,
функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації
суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністра-
тивного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а
також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, кри-
міналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності
прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права
і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського,
земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисци-
плінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світо-
вих соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємни-
цтва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження
у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного
моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, пере-
кладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та прак-
тиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних тех-
нологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

СЕКЦІЯ 17. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА

Харитонова Тетяна Євгенівна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖОЮ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ
ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОТРЕБ 285

Григор'єва Христина Антонівна

ЗОНИ ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ПЕРСПЕКТИВИ 287

Заверюха Марина Михайлівна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН: Е-ЛІСОРУБНИЙ КВИТОК ЯК
ІНСТРУМЕНТ ПРОЗОРОСТІ ТА КОНТРОЛЮ 289

Канівець Людмила Анатоліївна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ 292

Karyna Karakhanian

NATIONAL AND INTERNATIONAL ASPECTS OF SUPPORT FOR UKRAINE'S ENERGY SECTOR IN
THE CONTEXT OF WAR 296

Платонова Євгенія Олегівна

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЕНЕРГЕТИКИ 298

Чумаченко Інна Євгенівна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОСИСТЕМНОГО ВИМІРУ ЛІСОВИХ ПРАВОВІДНОСИН 301

Березін Сергій Людвигович

ДРУГИЙ ЕТАП ГІДРОМЕЛІОРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ
НОВЕЛИ 304

Лабунський Микола Володимирович

ОСОБЛИВОСТІ ВПОРЯДКУВАННЯ ЕМФІТЕВЗИСУ В УМОВАХ ВІЙНИ 307

Поліщук Єгор Сергійович

ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 311

СЕКЦІЯ 18. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Шамша Ігор Володимирович

ЩО ТАКЕ ДУША? 314

Єременко Олександр Михайлович

ДОБРОЧЕСНІСТЬ В АНТИЧНОМУ ТА НОВОЄВРОПЕЙСЬКОМУ РОЗУМІННІ: VIRTUS, ARETÈ
І МОРАЛЬНА ЧЕСНОТА 317

Смазнова Ірина Сергіївна

АЛГОРИТМІЧНИЙ ІНТЕРПРЕТАНТ І ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ ОСНОВ ПРАВА
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ 319

Капустіна Надія Борисівна

ЦИФРОВА ДЕРЖАВА ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА 323

Крижановська Тетяна Олександрівна

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «СУСПІЛЬНА СТІЙКІСТЬ»: СОЦІАЛЬНО-
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР 325

Токар Людмила Вікторівна

ПАРАДОКС АБДУКЦІЇ 328

Польовий Святослав Сергійович

ЕТИЧНИЙ ВИМІР НАРАТИВУ 331

Скриннік Руслан Алізамінович

ФАТАЛІЗМ ТА ВОЛОНТАРИЗМ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ 333

ням взаємозв'язків між усіма компонентами довкілля, включаючи ґрунти, водні ресурси, біотичні елементи, кліматичні фактори тощо. По-четверте, господарська діяльність у лісах повинна здійснюватися на засадах забезпечення довгострокової екологічної стійкості та збереження здатності лісових екосистем до самовідтворення.

Список використаних джерел:

1. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28. 02. 2019 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

2. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 05.06.1992 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030

3. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 р. № 3852-XII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12/ed19940121>

4. Про внесення змін до Лісового кодексу України : Закон України від 08.02.2006 р. № 3404- IV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3404-15>

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат : Закон України від 23.05.2017 р. № 2063-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-19>

6. Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1777-р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text>

Ключові слова: лісові правовідносини, ліс, екосистемний вимір, лісове законодавство, лісові екосистеми.

Key words: forest legal relations, forest, ecosystem dimension, forest legislation, forest ecosystems.

Берзінь Сергій Людвигович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри земельного, екологічного та енергетичного права*

ДРУГИЙ ЕТАП ГІДРОМЕЛІОРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ НОВЕЛИ

Проблеми сучасного сільського господарства не обмежуються лише воєнними, економічними та соціально-демографічними факторами – насправді одним із найбільш потужних впливів на розвиток галузі чинить неухильна зміна клі-

мату, яка розширює зони ризикового землеробства, поширює опустелювання та все більше загострює питання щодо організації надійних гідромеліоративних заходів. Особливістю цієї проблеми є те, що її вирішення не лежить у площині індивідуальних кроків окремих господарств – це питання має принципово вирішуватися на державному рівні. У зв'язку з цим в Україні кілька років тому була започаткована гідромеліоративна реформа, автори якої намагалися змінити підходи до організації зрошення і осушення сільськогосподарських земель, а також захисту їх від шкідливої дії вод. Перший етап реформування був присвячений утворенню організацій водокористувачів (ОВК) – неприбуткових юридичних осіб, заснованих власниками та/або користувачами земельних ділянок сільськогосподарського призначення для забезпечення використання, експлуатації та технічного обслуговування об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем з метою надання послуг щодо гідротехнічної меліорації земельних ділянок на території обслуговування меліоративної мережі організації. Через виявлені на практиці юридичні бар'єри створення таких організацій суттєво уповільнилося, однак все ж було розблоковано унаслідок цілеспрямованих нормотворчих зусиль. У результаті станом на початок 2026 року в Україні створено 73 організації водокористувачів у 14 областях.

Другий етап гідромеліоративної реформи було розпочато прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління об'єктами інженерної інфраструктури меліоративних систем» від 25.02.2026 року. Цей Закон передбачає утворення нової групи суб'єктів гідромеліоративних відносин – операторів об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем, що перебувають у державній власності (далі – операторів). Ці юридичні особи мають засновуватися у формі державного некомерційного товариства. Їх утворення здійснюється одним із двох шляхів: або внаслідок реорганізації існуючої державної установи чи організації, або внаслідок виділу з такої установи чи організації. Крім того, оператор виступає юридичною особою публічного права, оскільки утворюється за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідротехнічної меліорації земель (Держрибагенства).

Змінюючи інституційно-правові підходи до управління гідромеліорацією, нормотворець поклав значні сподівання на майбутніх операторів та відвів для них особливе місце у функціональній системі. Зокрема, відповідно до концептуального бачення гідромеліоративної реформи новий формат операторів дозволить: а) підвищити якість послуг у сфері водопостачання; б) збільшити прозорість щодо встановлення тарифів на воду та послуги; в) залучати додаткові фінансові кошти на розвиток матеріально-технічної бази меліоративних систем тощо. Для того, щоб оператори могли виконати покладені на них функції, їм надаються права та обов'язки, а також передбачаються спеціальні правові механізми, покликані посилити вплив безпосередніх споживачів послуг на формування поведінки оператора.

Найбільш яскравим проявом такого механізму слід вказати запровадження особливого порядку створення наглядової ради оператора та надання цьому органу виключних повноважень. Зокрема, до складу наглядової ради оператора входять один представник держави, представники споживачів його послуг (не менше двох третин складу наглядової ради) та незалежні члени, обрані на конкурсних засадах. Наглядова рада має виключні права на: «1) обрання, звільнення керівника оператора, контроль за його діяльністю; 2) затвердження за поданням керівника оператора інвестиційної програми оператора; 3) затвердження за поданням керівника оператора тарифу на послуги оператора із забору (доставки) води, відведення води, захисту земель від шкідливої дії води; 4) прийняття рішень щодо залучення кредитних (позикових) коштів; 5) надання згоди на вчинення значних та інших правочинів у випадках, визначених законом та статутом оператора; 6) виконання інших повноважень, віднесених відповідно до закону до виключної компетенції наглядової ради» [1].

Новелою меліоративного законодавства стає також запровадження узуфрукта як речового права, за яким оператору передається майно. Узуфрукт сам є відносно новим інститутом у вітчизняній системі права, покликаним замінити та осучаснити попереднє право господарського відання та оперативного управління, на яких володіли майном державні та комунальні підприємства, установи та організації. Відповідно до ст. 9¹ Закону України «Про управління об'єктами державної власності» узуфрукт державного майна є правом особистого безоплатного володіння і користування державним майном, він є речовим правом на державне майно для узуфруктаріїв – органів державної влади, державних органів, державних організацій (установ, закладів), державних некомерційних товариств та інших юридичних осіб, які не мають на меті одержання прибутку та єдиним учасником (засновником) яких є держава. За загальним правилом, узуфруктарій не має права відчужувати передане йому майно, однак у гідромеліоративному законодавстві це правило має логічний виняток, а саме: оператор передає закріплені за ним меліоративні мережі (складові частини меліоративних мереж) у приватну власність ОВК у порядку, визначеному Законом України «Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель». Такий виняток є необхідним для нормального проведення гідромеліоративної реформи та подальшої реалізації її основних ідей.

Слід відзначити поміркований характер здійснення другого етапу реформування, оскільки на його проведення нормотворець відводить значний перехідний період. Зокрема, передача об'єктів інженерної інфраструктури каналів державного значення операторам об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем, що перебувають у державній власності, здійснюється не раніше ніж через три роки з дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління об'єктами інженерної інфраструктури меліоративних систем» від 25.02.2026

року. На час створення операторів передбачено необхідність організації спеціальних заходів їх державної підтримки.

Узагальнюючи основні правові новели, запроваджені новітнім законодавством з метою започаткування другого етапу вітчизняної гідромеліоративної реформи, можна зробити деякі висновки. По-перше, як і попередній, другий етап також є переважно інституційно-правовим, оскільки має забезпечити створення необхідних державних некомерційних товариств шляхом реорганізації або виділу, а також передачі їм державного майна на праві узуфрукту. По-друге, аналіз правового статусу запропонованого нового суб'єкта управління об'єктами інженерної інфраструктури меліоративних систем, що перебувають у державній власності, вказує на його сервісний та некомерційний характер, орієнтацію на споживачів та задоволення їх потреб. По-третє, передбачення перехідного періоду для утворення операторів є певною мірою результатом досвіду, напрацьованого на першому етапі реформи зі створенням ОВК, який продемонстрував складність та непередбачуваність процедури. По-четверте, завчасне включення операторів у систему державної підтримки сільського господарства ставить їх на один рівень із приватними господарюючими суб'єктами та підкреслює суспільну важливість нормалізації їх функціонування до того моменту, коли перехідний етап завершиться, і вони зможуть повноцінно працювати.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління об'єктами інженерної інфраструктури меліоративних систем : Закон України від 25.02.2026 року. *Урядовий кур'єр*. 2026. № 66.

Ключові слова: меліорація, гідромеліоративна реформа, землі, земельні правовідносини, оператори, організації водокористувачів.

Key words: land reclamation, hydro-reclamation reform, land, land legal relations, operators, water user organizations.

Лабунський Микола Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри земельного, екологічного та енергетичного права*

ОСОБЛИВОСТІ ВПОРЯДКУВАННЯ ЕМФІТЕВЗИСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сучасний розвиток земельних правовідносин в Україні відбувається в умовах суттєвих викликів, зумовлених збройною агресією та запровадженням правового режиму воєнного стану. Особливої актуальності набувають питання правового регулювання довгострокового користування земельними ділянками, зокрема на умовах емфітевзису. В умовах війни емфітевзис зазнає істотних змін